

ԲՐՈՅԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԱՐՈՒԵՏԳԻՏԱԿԱՆ

Դ. ԱՐԻ 1890

Տարեկան 8 ֆր. ունիք - 4 րու.
Վեցամասական 5 ֆր. ունիք - 2 րու. 50 կու.
Ամեն կայսեր 1 ֆր. - 50 կու.

Թիւ 12 ԳԵԿՑԵԱՐԵՐ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

ԳԱՅՈՒՄՆԱԿԱՆ

ԳԱՅՈՒՄՆԱԿԱՆ ԸՐԺԵ ԸՆԹԱՌԱԳԵԼԵՑ

(Տարեկան պատճեն է
Ամառական)

Ուսկ յետին նշանառը կէտն
է Ագաթանցինեայ պատ-
մութեան՝¹ Արխատակէոի
ակից ժողովշն ներկայ
գտնուիլ: Այս կտորն ալ
կը հաստատուի նշն իսկ
ժողովշն արձանագրու-
թիւններէն², ար էթէպէտ
եւ շփոթ ընթերցուածք կան ճշդիւ ոյն
տեղը, բայց որոց կը կարդացուին: “Ա-
րխատակէս Հայոց Խեծաց, եւ Արսափին Ծո-
փաց”, որ նյոն կը կարծուի Աքառ-իւնին հետ զըր
կը յիշէ Ագաթանցինու: Այս վերջին կէտն
հաստատուիլ շատ մեծ արժէք ունի մեզ համար:

Տրդառայ եւ գրիգորի մահուան վրայ
մանրամասն տեղեկութիւն չի տար Ագաթան-

գեղուս Ռասի եւ մեք հոս զանց կառնենք այս
խնդիրը, որուն վրայ ուրիշ առթիւ կ'ուշնչք
խօսիլ: Չատ գեղեցիկ նիւթ կը մաստակարարեն
338ին եւ յաջորդ տարիներուն պատերազմաց
համար Ա. Եփրեմաց Երէն Մէծնաւան+ կոչուած
բանաստեղծութիւնը որոնց մէջ բաւական բան
կայ Միջագետաց եւ Հայաստանի հարաւայն
մասանց վրայ:⁴

Տայ վայր վերջին գրոց գլուխոր հայեց
տեսանկը: Մակամանան տեղեկութեանց քննու-
թիւնն ընդարձակ տեղույց պէս ունի: Բայ աս-
ամ էթէ նաեւ որեւէ պատմական արժէք չը-
ւնենար այն մաստեանը՝ նյոն տեղեկութեանց մե-
ծագոյն մասն իւր արժէքը չէր կորուցներ. վան
զի որեւէ Ենդինակ գննեայ իւր ժամանակին հան-
գամնաց համեմատ կը գրէ: Այսպէս տեսանկը
որ Հայփափեմանց պատմաթիւնն ըստ գյացու-
թեան լիկ ընդունելի է. սակայն երբ կը կար-
գագէք թիւ գայիհակ և ահաստակուեցաւ քաղաքին
հարաւակողմի, ընդ կորմն պողոսային որ հա-
ներ ի Խեծամօրի կամուրջն. չ ունին յան ուռ-
ուզը ին պանակէլ շահեայ և անողոքու, ի ճախ-
ճախուաւ տեղի մի մաս ի դուքին ի ունի՞ որ շարէ
էայ չպալուառն եւն. այս տեղեկութիւն մին է որ
միշտ իւր յարդն ունի:

Այս մանր տեղեկութեանց ճշութեանն
երաշխաւութիւն մ'ալ է միաբանութիւնն ու-

¹ Արք. Էջ 656, 7—660. 8:

² Հման. Mansi, II, 699, և 694.

³ Արք. Էջ 630, 15: Հման. Ցիկլոպ. Պատմ. թ. Էջ 450.

⁴ S. Ephraemi Carmina Nisibena, ed. G. Bickel,
Lipsiae, 1866. մասաւանդ եւր ձ. Ձ.Գ. Ձ.Դ. Հ.Ա.:

⁵ Արք. Էջ 161, 7—14:

թէշ հայ մատենագրաց հետ, պյառքէս որ դից անուանց, բազնաց, լիրանց եւ քաղաքաց եւ նմանաց տեղեկութիւնը ճշգրի մարան են այլց հետ, եւ կիրար փոփոխակի կը լրացնեն ու կը հաստատեն: Թողարկ ուրբները՝ հօս յիշենք բուզանդայ քանի մ'ամերիկաթիւնն միայն. իսկ քանի մը հատն ալ արգեն յընթաց գրութեան յիշեցինք:

Ագթամետեղոս կը գրէ¹ թէ Տրդատ շատ մեծամեծ կալւածներ պարգեց, եկեղեցւց, եւ ոյն² շըրս չըրս հօսով յամենայն յագարակ տեղին. իսկ յաւանն եւին եւին երդոյ հոյ ի ժառայութիւն պասաւուրութեան եկեղեցւց, : “Սոնց գիտէ Բուզանդէ³, որ Պապս նշանամամի կը պատմէ թէ հայ եւս յարգութիւնի Պապ թագաւոր զշոր եկեղեցւցն, զոր տուեալ էր թագաւորին Տրդատայ առ մեծաւ Գրիգորին քահանայապեաթիւ. ի սպաս պաշտաման եկեղեցւցն ընդ ամենայն երկիրն Հայոց: Զք յեւթն հոդյն զշինքն հատանէր յարգութիւն, եւ զերկուան միայն թողոյն երկուու հօսով, : Ճշդի ինչպէս կը պատմէ Ագմաժանեցոս Ա. Գրիգորի ձեռնարդութիւնը նշնչուս կը գտնենք ստորոտիւն եղած Հայոց քով⁴, այնպէս որ ատով երաշխաւուրութիւն կ'առնե. Ագ ամենդեղեցայ այդ մասերուն նկարագրութիւնը: Դատ անման իշխանն որ “Կարապետ արքային”, էրէ, կը գտնենք առ բուզանդայ իրեւն Հաշտենից իշխան. գտնեայ կը կարծենք որ նյոյ անման է պյու երկուու տեղ յիշուողը, թէեւ հաստատուն կրտսան չունինք: Բայց Դատաց ընկերն “Արաւազդ”, որ սպարապեան էր ամենայն զրացն Հայոց մեծաց⁵, կը յիշուի բուզանդայ քով, որ Հայոց սպարապեանու “զլաշէ որդիք Արաւազդայ, զնահապես Մամիկոննան առհիմին”, կը յիշէ⁶: Արիստոսակիի եւ Վրթամիսի Ագամանաց եղեցայ գրածները⁷ դիտէ եւ բուզանդ. պյառէս՝ թէ Արիստոսակիւն թէեւ կրտսեր, “կանխաւ եհաս յամեռ Հայրենին”, եւ թէ էր “կրտսան սուրբ ի մանկութենէն. . թէ ներկայ էր ամիկից ժողովին, “ի Հայոց էր անդ Արիստոսակիւն, որդիք Գրիգորի պանծուց առաջին կամովիկութիւն Հայոց մեծաց⁸. թէ Այթամանէս նախ ամուսնացեալ էր, եւ ապա

իւր եղբօր (Արիստոսակիւնի) յաջորդեց եւն⁹, կարծեմ նյոյ Արիստոսակիւնն է, զոր Ագմաժանգեղալու կը յիշէ եւնանդրուած ի Ս. Գրիգորէ, որ եւ ապա կորմանցն եւիրատական գեւայն լինէր վերակացու¹⁰, եւ որուն համար կը գրէ Բուզանդի¹¹ թէէ “զշահակ ոմն անուն ի ուշմէ զաւակին Աշխանուն եպիսկոպոսուն. . որ Հաշտարար առաքուեցաւ Մանապեանից եւ Որդունեաց մէջ, եւ Մանապէկերուց եպիսկոպոս կը կորուի¹²: Ըստ Ագմաժանգեղալայ՝ Հայոց սահմանքն, ուր արարածեց Ս. Գրիգոր իւր քարոզութիւնը. “ի Աստատացոց քաղաքէն մինչեւ առ աշխարհան խաղաղուաց, մինչեւ առ կաղաքօքը, մինչ ի սպատ իսահման Մապեաց, մինչեւ ի սահման Կասպից, ի Փայտակարան քաղաք արքայութիւնն Հայոց. եւ յիշման քասպից, ի Փայտակարան քաղաք արքայութիւնն Հայոց. եւ յիշմանցոց քաղաքաւ, քերէր առ սահմանքն Ասորոց, առ Նոր-Ծիրական երկրաւ, եւ առ Կորդոք մինչեւ յամուր երկիրն Մարաց, մինչեւ առ տամբն Մահքրոտան իշխանն, մինչեւ յԱՄրպատականն: Ճշդի այս սահմաններին ի սուսան մանաւածներուն ի բաւագանդ, որ Հայոց Մեծաց լայնութիւնը “մինչեւ ի փոքր քաղաքին Սատարու եւ մինչեւ ի գանձակ սահման սարպատականն, ստութեամբ¹³ կը զնէ Ասրպայական Հայոց, Կողիրական աշխարհ¹⁴, Կորդոք եւ Մարաց կորմանք, Արծան եւ Կարք մինչեւ ի Փայտակարան քաղաք եւն:” Կարծենք թէ Ագմաժանգեղալայ¹⁵ “առ տամբն Մահքրոտան իշխանն ի խօսին մէշ շատ ուղղու չէ պահուած անունը: Բուզանդ¹⁶ “բրեւաշնեն . . Մահքրոտան կը գրէ: Կանանց որ է որ երկուուն պա Աշխանաց բգեշխին “մէշ”, տիտուուր կու տան 10, թէեւ բուզանդ նախ. Մանապիչը Ռուտունեաց իշխանը նշնչուս կ'անուանէ¹⁷: Ոչ այնչափ աղօտ յիշատակութիւն մըն է մէծին Խոսրովի պատերազմաց ընդգէմ Արտաշը¹⁸ բուզանդայ Արշակ արքային բերան դրասքը,¹⁹ թէ Ոչ մէովից քեր եւ որդուուց քոյ զիշէր նախեաց ինց եւ զմանչն Ար-

¹ Ադամէ. էջ 624, 8-16:
2 Բուզ. կ. գլ. լու. լու. (ապ. Անենաւ. 1832, էջ 230, 35-231, 3):
3 Հման. Բաւազն, Գ. գլ. քր. Գ. գլ. մշ. եւ ժէ:
4 Գ. գլ. գլ.
5 Արամէ էջ 641, 9-10: Հման. Բուզանդ. Գ. գլ.
6 էջ 21, 17:
7 Արամէ. էջ 641, 5-7:
8 Բուզ. Գ. գլ. բ. էջ 9, 25:
9 Արամէ. էջ 639-657:
10 Բուզանդ. Գ. գլ. բ. գ. եւ. ժէ:

¹ Բուզանդ. Գ. գլ. բ. եւ. եւ. եւ:
2 Ադամէ. էջ 630, 6. 650, 11:
3 Բուզ. Գ. գլ. ժէ:
4 Բուզ. Գ. գլ. բ. էջ 9-10: Յուսիկ Բ. էր Ա. զաւակէ Արիստոսակիւն եպիսկոպոսի Մամակիրուոյ (Ե. Պ. Բ. Բ. Բ.), նշնչու Զաւեն (Զ. գլ. բ.) եւ Ասպորակ (Զ. Պ. Պ. Բ.):
5 Արամէ. էջ 627, 20-628, 14:
6 Բուզ. Գ. գլ. էջ 630, 6. 650, 11:
7 Հման. Բաւազն. Գ. գլ. մշ. եւ Յ. գլ. ը-ժիթ:
8 Արամէ. էջ 628, 11:
9 Բուզ. Գ. գլ. ե. էջ 159, 18:
10 Արամէ. էջ 596, 28: — Բուզանդ. Գ. գլ. ժէ:
11 Բուզ. Գ. գլ. ժէ. էջ 24, 2:
12 Բուզ. Գ. գլ. ժէ. (էջ 167, 24): Հման. էջ 168, 19-21 եւ Գ. գլ. էջ 30, 27:

տե՛ւ անայ արբայի, : Անքաղպէս յՆդաթանկեռ-
շեայ՝ գիտենք որ Տարօնոց Հայոց Աշէնվա-
հեան մէհեանը, որ Աշանիայ նուիրեալ էր,
“ի մասք լերին . . . որ հանդէպ հայի ի մեծ
լիտոն Տարօն, , կրծանուեցաւ, եւ շինուեցաւ
հն առաջին եկեղեցի. “զի նախ անդ արար
սկիզբն շնիեց եկեղեցեաց . . եւ հն մկրտուե-
ցաւ բազմութիւն (‘ինն եւ տան բերք ըստ Ա-
գաթանգեղեայ), եւ հն կանգնեցաւ սեղան ի
վկայարան Ա. Յովշաննու, եւ Հրամայեցաւ որ
յիշատակ առանք, “որ եւթին էր Սահմա ամ-
սոյ, . բայց կը յիշտի նաև, թէ բան Կաւասարդ
որը կը տօնեմէն Ա. Յովշաննէն եւ Ա. Աթանա-
գինէ: Այս ամենը կը հաստատի բազանդ, որ
նցն եկեղեցին կը յիշէ յաճախ, եւ կը կոչէ³
“յառաջին եւ ի մայր եկեղեցեաց Հայոց, որ
էր յերկրին Տարօնու, ուր նշնու եփցւ իդքանե-
ցաւ բային գննէնց յայնուո՞ւ վաղ եւս առ մե-
ծան քահանայագետաւն Գրիգորիւ, Աւելի
յայտնի կը նկարագրուի նոյն “մեծն եւ նախ զա-
ռաջին եկեղեցին,” Ասյոր եկեղեցեացն ամենայն
Հայաստանեաց⁴. եւ թէ “յառաջ նախ անդ շն-
ալ էր զուրբ եկեղեցին, եւ աղջեալ սեղան
յանոն տեսան: Նշնու ի ներքը քան զնա
մարդ առանց Յովշաննու, եւն: Կը յիշու
նշնուէն թէ յՆդաթան էր այս եկեղեցին⁵, եւ
թէ Տրդառ պարգևած էր այս շուղըր⁶: Աւելի
որոշ կը նկարագրուի նոյն տեղը⁷ “ի ներոյ
սորբուոյ գննէնուուոյ Հերուուայ⁸, որ իսոյ դիմ
յանդին լիքն մեծն որոշ Ցուռ առանց առանունու իուր-
դուն, եւն: Այս նախադասութիւնն որ կարծես
բառ առ բառ նոյն է Ազաթանկ եղեայ հնտ շատ
նշնանոր և նաեւ սյոն՝ որ փիսիակ Տօնորէ⁹
(առ Ագաթանգեղեայ) Ցուռ գոտննէր, եւ զայ-
րի ցուցումն կ'առնուն բուզնադայ գիլբը յառ-
նարէնէ Ցարդմանուռ համարողները¹⁰: Ակր-

լապէս կը յիշուի նաեւ թէ հն մկրտուեցան
“աշխարհազօր բազմութիւնն ի Ա. Գրիգորէ, եւ
թէ արքանից Կաւասարդի օրը կը տօննէր Ս.
Յովշաննէն տանը¹¹:

Այս եւ նշնուիսի այլ շատ նմանութիւնը
եւ միքաբնութիւնը կը ցուցընեն թէ որչափ մեծ
յարդ ունին Ծգաթեանդ եղան ունի պատմականներ-
քնարժէք, բայց այս արքէքն ամէն մասն համար
հաւասար չէ: Առաջնն գիրը թէեւ պատմական,
բայց լի է շատ մժութեամբ, այնպէս որ կոթ-
շիս (էջ 60) “այլակերպեալ պատմութիւնն կը
կուէ: իսկ նշն առաջնն գրոց վերջին մասերն՝ որ
Հորիսիմեանց եւ Գրիգորի վկայարանութիւնը են
եւ Տրդառայ Վարուց քանի մը նկարագրութիւնը,
պատմական շատ քիչ յարդ ունին, կամ ըստ Դոյ-
ուունեւու միայն: Իսկ Բ. Գիրը (Ա. Երբաժ. Պատ-
մունեւու ուրցը գիրը Հաշուելով¹²) շատ աւելի
պատմական եւ բորորովն վստահէլ աղեփու է,
քանի մը վկայարանական մանր կոտրենքն ի բաց
առեալ: Արքապատմութիւնն ունի նաև մեծ
Լուրուուուան արքէք իրբեւ ներկայացուցիչ եւ
դարս քրիստոնուայ Հայոց:

Ասկայն մեր ձեւքն հասած Ագաթանգե-
ղոսը բաւական պյայլութիւն կրած է յընթաց
ժամանակաց: Զեռագրաց ցուցուցած տարբե-
րութիւնը շոր բաշունիւն եւ նշնուոր են. նա-
եւ պատմական նշնակութիւն ունին շատերը, ոչ
միայն յաշելուաներու ու պականեր ունենալով,
այլ նաեւ անսանց եւ պարտադիր շնթերցուա-
ծոց պյայլութեամբ, զորնիք քննել չեւ տեղ-
ցոյն: Ասկայն նաեւ բաշունիւնը Ագաթանգե-
ղոսը մեր ձեւքը բաւական պյայլութեամբ եւ
տարբերութեամբ հասած է: Այսպէս յորենացի
շատ անգամ յիշելով Ագաթանգեղեայ¹³ կը գրէ
անգամ մ'ալ Կամար¹⁴ թէ “Քարոզեաց
ի Կարոզաց . . . մինչեւ ի սահման Մապըթաց,
որդու սոսուցուն եւ Ազնիւանքելուն: Ագաթան-
գեղեայ մէջ բառ մ'ալ շկայ Կունէի վրայ:
պաս որքմն յորենացու տեսած բառութեալ Ա-
գաթանգեղեան ունէր տարբերութիւններ: Ըսդ
հակառակ Լազար Փարագեցի¹⁵ մեծաւ գլու-
թեամբ յիշելով զԱգաթանգեղուու կը զնէ նաեւ:

¹ Բառ. Գ. Գ. Գ. Գ. էջ 42-43:

² Բառ. Գ. Գ. Գ. մ. էջ 117, 34-36:

³ Այս. Բ. Գ. Գ. էջ 1, 52, 4, 49, էջ 2:

⁴ Այս. Բ. Գ. էջ. էջ 171, 32:

⁵ Ա. Ա. Պ. Պատ. Պատ. 1873, Յա. էջ 4-6:

Նյոյ գրոց բայանդակութեանը ճշգիր նման մեր ունեցածին հանդերձ լորրութեանը է առ. գոնեացներ դէպք մը կամ պարագայ մը զօր չգտնենք այժմու բնագրին մէջ: Ալլայլամայր Ընչանան նաև երանի բնիցայտած չկերպառ առաջնորդ կարգութեան է առաջնորդ մինչեւ Ա: Դրէսէրէ ճանան՝ հանդերէ է այս կողմանէ. վասն ին ստուանն հերինարդ արդի Սգամթմանք եղոսի բովանդակութիւնն այնպէս ճշգիր իւր գրութեան մէջ հիւսեր է, որ եւ ոչ նշանափեց մ' անդամ տարբեր կը գտնենք նոր բնագրէն: Եթէ արդեամբ յունարկնէ թարգմանուած է այս նաևը², հերինանին ատշեն էր յոյն թարգմանութիւնը. որոն թարգմանութեան տարբին բառ Կուցմինի ըլլալու է 555-222 համ մանաւանդ 591 թուականը³: Սակայն նցն իսկ պայ թարգմանութիւնը շատ տարբերութիւններ, ուրցն ընթերցուածներ, համառառութիւններ եւ նաև յաւելուածներ ունի: Բովանդակ վարդապետութիւնը զեղաս է թարգմանիչը, բայց շատ անյաջու կերպով, վասն զի Ա. գրոց վերջաւորութիւնն Ակցուուք շնորհած քրիստոն պատմելու եւն. օրինակած է ճշգիր, եւ կած է Գ. գրոց սկիզբը՝ «Վրդ եկապք, եղալաքք, եւն. բորովովին անհապ: Յատաշաբանն այնպէս համառաւ է՝ որ կրնանք ըսուլ՝ թէ կը պակիս: Ընդհակառակն Արտաւանայ եւ Սասանայ պատմութեանց մէջ Նդհառածք մ' աւելի ունի, որ մանրամանն կը պատմուի այնախիք առաջարարաններով եւ ոռ ոճով, որ գծուարա կինայ մեր արդի Սգամթմանք ենայ ինքանագողն գրէն ըլլալ: Ընդպարձակ Վ. կոյստանին Ա: Գրիգորի ունի Սկետութեանուք, եւ կայ ուրիշ մ' ալ լատիններէն լեզուաւ, զոր ոմակը Մետափրաստէսի քաղաքած յցին աւելի հնագոյն կը համարին⁵: Մեծ նշանակութիւն կրնայ

¹ Տպագրեալ է Աստիքը Հայութան, Համ. Դ. Եւ.
Ուիլ. Մ. Տ. կ Պատմ. Հար. Բ. էջ 792-826. Եղան ապրեն
և առեւ բրեւ այս եւ առանձ Շահ ու զի (Հար. Գ. էջ 33 էլք) Եղան
ապրեն: Աւելի կանոնիկ կ Պատմ., 1734:

⁴ *Acta Sanctorum, Sept. VIII, p. 306, § 56.*

ունենալ բնագրացնութեան համար Ագաթառ-
գեղեայ վրացերէն Թարգմանութիւն մը հթէ
ասոյդ է. զոր լանկուտ գտած կը հրատարակէ¹.
Բայց անձի՞ն է որ թէ պատման ն.թէ այլ որևէ եւ-
աղերեաց է և հայ բնագրին ձեռագրութ մակա-
րագութառութեանը հրապարակ ելլէ Ագաթառ-
գեղեայ մատանը որուն համար շատ ժամա-
նակի եւ ճգ անց պէտք կայ:

4. B. S.

ପ୍ରକାଶକାଳୀ

ՏԻՒԶԵԱՆՔ ԵՒ ՊԵՏՉԱՆԱ

թէերթիս մէջ Հրատարակուած Տիգեանց
Ազգաքանոնթեան Զ. Գլուխին² Աւել-Եղի Խմբա-
գրութեան առանձինն եւ ծանր դիտողութեան
առարկայ է եղած, այնտեղ յիշուած Տիգեանց
իւ Գաղաց Թարութիւն Ամիրյանի յարաբուր-
ժեանց անհամառաւա. Ավել-Եղի Խմբագրութիւնն
իւրկա Խմբագրականն (Թ. 2023-4) սցն յա-
րաբերութիւնը կը քննադատէ, եւ կը ծանո-
ւածէ թէ պան ման աւել անկողնամակալո-
թեամբ պէտք էր գրուիլ. մանաւանդ թէ Կլսէ,
չ Տիգեանակը Տիգեանց անուանի գերդաստանը
փառաւորիլու դիմամամի, Խիղճ չըներ արտաւա-
ռել. Հշմարտապէս անարատ եւ անստդիւա համ-
բաւն հայ բարերարի մը . . . ։ Վահիսարկինք, կը
շարունակա, զՊէզնեան Ամիրյան, որոն գէմ
տօրոքնահակ Հարություն մը Կ'ուղից սցն ազգաբա-
նական-Հատակագովանք գրութիւն էն Տիգեանակն, իրը
թէ պէտքնան Տիգեանց թշնամաց հետաքա-
րաններ եւ այն մէծ գերդաստանին փնացման եւ
անոր պետքուն մահապարտութեան պատճառ-
եղոր է.՝

“Գիտական Ծցութեան թէ ին ածող լորջ
թէ երթի մը մէջ, զելման Ապրայն այսպէս
նէրքայացած՝ այս անցից մէջ, համաձայն չի
գտներ ճշմարտութեան Աբե-Եպի յարկայ խիմբա-
ռութեանը:

Անտարակոյս մեր ընթերցողաց մէկ մէծ
մասին ծանօթ չէ Աբեկեդի, յօդուածն, եւ ոռակեն

నుస్ : కమి. జాల్కర్ ప్ర. 1890, ఫి. 2, త్య 39, బి. 3, నెగ
ప్రపాద శబ్దం ద్వారా విభజితి చేయి అన్న విషయాల కిలువాలు
¹ Langois, Collection, 1, p. 194. ఈ పథ లీపు నుస్ లో
ఉపాధి చుప్పి విభజితి నుస్ లో విభజితి చుప్పి ప్రపాద
శబ్దం కి, అన్న విషయాల కి 1836 లో లీపు నుస్ లో విభజితి
ప్రపాద శబ్దం కి నుస్ లో విభజితి చుప్పి ప్రపాద
శబ్దం కి కి ప్రపాద లో Journal Asiatique, VI Série, Tome
IX (1867), త్య 331-351. నెగ పథ కి నుస్ లో విభజితి చుప్పి
విషయాల కి 15 విషయాల కి "లు అన్న ప్రపాద శబ్దం కి నుస్
లో కి పథ కి ప్రపాద లో విభజితి చుప్పి విషయాల కి 15 విషయాల కి
² జాల్కర్ ప్ర. 1890, ఫి. 213;